

Formandens årsberetning for 2013

Af Søren Dosenrode

Formand, Kaj Munk Selskabet

Hvad var det dog der skete?
Mit vinterfrosne hjertes kvarts
må smeltes ved at se det,
den første dag i marts ...

Vi har netop sunget 'anemonen' fordi den kan tolkes som et billede på Kaj Munk og på hans eftermæle. "Hvad gennembrød den sorte jord" ... jeg havde lyst til at sige 'den frosne jord' o.s.v.... Slutningen af 2013 og den første uge af 2014 har markeret at anemonen *er* brudt igennem jorden, og nu ganske berettiget besynges! Det siger vel nærmest sig selv, at jeg vil kommentere 70-året for drabet lidt senere. Men først skal vi til den egentlige årsberetning for 2013.

Selskabet har det i og få sig godt. Vi har 128 medlemmer, lidt flere end sidste år, men husk nu at fortælle om Selskabet, når I bevæger jer rundt iblandt venner og bekendte; vores mål er stadig 175 medlemmer; hvorfor? Fordi Kaj Munk er værd at fortælle om, at udbrede kendskabet til! Jørgen Albretsen har taget en stor stak Munkiana med; tag så mange I vil, til venlig omdeling – kontonummeret står på indersiden ☺

Og Munkiana selv? Det er jo Jørgen Albretsen og Peter Øhrstrøm, der står for det, og gør det vel! Det skal I have stor tak for! Der blev udgivet tre numre i 2013 (51-53); to ordinære og et særnummer i anledning af 70 årsdagen. Ideen var, at det skulle have været delt ud i Domkirken, men desværre blev eksemplarerne stående på bispegården. Men så er det særnummer til gengæld blevet gjort tilgængeligt fra vores og andre hjemmesider, hvor man kan gå ind og downloade det.

I nummer 52 – sidste ordinære nummer – var der igen en god blanding af artikler og bidrag: Knud Erik Andersen fortalte om den artikelkonkurrence vi og Forskningscentret har udskrevet, eller udskriver. Det er Knud Eriks ide; den er rigtigt god, og jeg tror vores oplægsholder Marie, kunne finde på at fortælle lidt om den, så det gør jeg ikke. Knud Erik havde andre gode bidrag og opfordringer i det nummer, også tak for dem!

Anna Brinth havde et bidrag om hvorfor hun er medlem af Selskabet; det er Jørgens eller Peters ... eller dem begges ide, og den syntes jeg er rigtigt god. Konceptet er, at vi af og til vil opfordre

et medlem til at fortælle hvorfor vedkommende er medlem; til inspiration for os alle – jeg var ved at sige opbyggelse.

Og så var der to reaktioner på Ricardt Riis bog: *Et spark til Himmelens Dør*; der har glædet og provokeret. Den kommer jeg tilbage til om lidt.

I nummer 51 kunne man bl.a. læse begrundelsen for prof. Marc Auchets udnævnelse til æresdoktor i litteratur ved AAU. Marc er medlem af Selskabet, og har også deltaget ved nogle af vores arrangementer, selvom det snart er nogle år siden. Til gengæld er han meget aktiv på Forskningscentret, og når det drejer sig om Munks litteratur, er han vel den førende ekspert. Men at han har fået et æresdoktorat for at arbejde med Kaj Munks litteratur, det er et tegn på at der 'er sket noget' i Danmark! For 10 år siden ville det næppe være sket, men nu kan det lade sig gøre; herligt!

Man kunne også læse Knud Erik Andersens beskrivelse af sine erfaringer med afprøvningen af vores digitaliserede eller elektroniske Kaj Munk studieudgave, som han har været ude at afprøve i folkeskolen og på gymnasier. Og så var der to forskningsartikler, en af Knud Erik, om Kaj Munk og hans karakterdannelse og en af Marc Auchet om *Shakespeares skygge i Kaj Munks skuespil Sejren – En advarsel om diktatorernes hybris og fald*.

Vedersø Seminaret i August

Som nogen af jer ved, afholdt vi et Kaj Munk Seminar i Vedersø i sommers, i august. Temaet var Kaj Munk i 1930'erne. Vi begyndte fredag aften, med et causeri af Mogens Munk, der fortalte 'dette og hint' om sin far, og om tiden efter drabet. Foredragene startede ud lørdag med historikeren Lars Christensens, der gennemgik det politiske Danmark i 1930'erne for at sætte baggrunden for de to næste foredrag. Det var først lektor i Dansk, Anker Gemzøe, der så på, hvad der gemmer sig af synsvinkler på det samfund, der omgav Kaj Munk, hvis man ser på de dramaer, han skrev i 1930'erne, både i et tidsmæssigt perspektiv og set i et magtkærligheds perspektiv. Det andet var af Ricardt Riis, der meget grundigt gennemgik Kaj Munks diktatorvenlige synspunkter eksemplificeret ved hans fascination af Hitler men stillet over for det, han i sine dramaer lader hovedpersonerne gennemgå.

Vi fik også en rundvisning i den nyindrettede præstegård, og om aftenen var der hyggelig underholdning. Søndag var der gudstjeneste og frokost.

Jeg vil mene, at det var et godt seminar, og de tilbagemeldinger vi fik, har fået os til at overveje, om ikke der skal være et seminar igen i 2015; denne gang om Kaj Munk i 1940'erne.

Derudover har vi, som jeg fortalte, udgivet et særnummer af Munkiana med tre prædikener af Kaj Munk, i anledning af 70-året for drabet, og vi har – som altid – lagt en buket ved Korset på Hørbylundebakke.

Men selskabet og dets aktiviteter er jo langt mere end det vi officielt indkalder til. Det er også de foredrag; de interviews og de artikler I alle bidrager med. Og der har været mange!

Både Jens Kristian Lings, Ricardt Riis, Knud Erik Andersen, Peter Øhrstrøm, Anna Saarup Brinth og Carl Behrens og flere har været i blækkuset, har givet interviews og har holdt foredrag. Det kan ikke siges ofte nok, og tydeligt nok, hvor vigtigt det er, at I er ude med fortællingen om Kaj Munk! Det er folk som jer, der har været med til at skabe den genopblomstring, den renaissance der er om Kaj Munk, så bliv endeligt ved!

Jeg kommer ikke uden om at nævne Ricardt Riis bog: *Et spark til himlens dør - En teologisk gennemgang af »Ordet« og skuespillets sammenhæng med »En Almanakhistorie«* udgivet på Syddansk Universitetsforlag. Et spark til himlens dør, det udtryk er taget fra et brev fra Kaj Munk, hvori han forklarer sin mening med *Ordet*: Han havde blottede nerver, da han som ung skrev *Ordet*. Nu har han lært at kunne se folk græde, men dengang måtte han "sparke til himlens dør" for at standse den gråd. Det vil sige: *Ordet* er en anklage mod Gud, der har form af en anklage mod menneskene. Så det er provokerende. Marc Auchet, skrev til mig, at bogen var en milepæl i Munk-forskningen, så tillykke med udgivelsen!

Det er i øvrigt kommet mig for øren, at der er endnu en bog om Kaj Munk på vej, begået af et medlem af Selskabet, nok en gang her i løbet af forsommeren, men lad os nu se ☺

Kaj Munk Forskningscentret

På Kaj Munk Forskningscentret i Aalborg går forskningen sin rolige gang. Vores 'evighedsogave' er som bekendt at digitalisere så meget som muligt af vores materiale fra Kaj Munk. Vi er færdige med dramatikken, med teologien og snart journalistikken. Så mangler lyrikken.

Vores antologi om Kaj Munks teologi, ser ud til at udkomme på Nyt Nordisk Forlag – Arnold Busck i løbet af sommeren. Det ser jeg frem til, også fordi Arnold Busck var Munks favoritforlag.

Vi er begyndt arbejdet på en Kaj Munk-tekstbog, en 'reader', der vil indeholde typisk dramatik, prædikener, lyrik og journalistik. Forud for hvert afsnit vil der være en kort introduktion. Den skulle helst være klar, når forfatterrettighederne udløber i 2015.

Vi afholdt en 'Pædagogisk eftermiddag' torsdag 29. august, hvor folkeskole- og gymnasie-lærere blev indbudt til at lære vores elektroniske 'Kaj Munk Studieudgave' at kende. Det er igen Knud Erik Andersen, Peter Øhrstrøm og Jørgen Albrechtsen, der er bagmændene. Ideen og udfordringen er, som vi også skal høre Maria fortælle om, om et øjeblik, at få de unge interesseret i Kaj Munk. Vi er så heldige, at Munk nu igen er på pensum på danskstudiet på Aalborg Universitet, hvad der med tiden – forhåbentligt – vil sive ned til seminarier, gymnasier og folkeskoler. Men det er for risikabelt KUN at satse på det, så derfor arbejder vi på at få ham direkte ud i skolerne.

Lad mig slutte min årsberetning med at glæde mig! Dette er ikke stedet, hvor det er nødvendigt at oprulle de mange års fortielse og – jeg er tæt på at sige bagvaskelser – Kaj Munk har været udsat for. Allerede lige efter 2. Verdenskrig, var der en gruppe indflydelsesrige samarbejdspolitikere, der begik et 'rygtemord' på Kaj Munk: Selvfølgelig skulle der ikke blive nogen mindstuer, og selvfølgelig skulle han italesættes som en ekstremist, og allerhelst skulle han ties ihjel. På den måde ville man slippe for at skulle forsvare 'samarbejdspolitikken' og alle dens gerninger, og alt dens væsen. Og det gik jo fint i årtier. Kaj Munk forsvandt fra universitetet, gymnasier, skoler og teatre.

Men så begyndte den plan at smuldre. En række ildsjæle ønskede at bevare og udbrede min-det om Kaj Munk. Lad mig nævne nogle få:

Bjarne Nielsen Brovst udgav sin første bog om Munk i 1980: *Livet i Vedersø Præstegård: Om Lise og Kaj Munk*. Bøgerne begyndte at puste ild til gløderne.

Marc Auchet udgav sin doktorafhandling: *Kaj Munk ou la logique de l'imaginaire* i 1990. Nu blev Munk akademisk 'salonfähig'.

Jens Kristian Lings grundlagde Kaj Munk Selskabet i 1997, og så var der en institution, dedikeret til Kaj Munk.

Per Stig Møller udgav sin vigtige, nærmest 'folkebog' *Munk* i 2000. Den rakte langt ud, og det gjorde hans Rosenkjær-foredrag også.

Og Folketinget bevilgede midler til at

oprette Kaj Munk Forskningscentret fra 2005, og i 2010 oprettedes stiftelsen Kaj Munks Præstegård i Vedersø med Forskningscentret som fødsels-hjælper.

Der har altså været et momentum, en bølge af interesse omkring Kaj Munk. En interesse, der er tiltaget. Og ikke kun interesse, også statslig støtte og anerkendelse. Kaj Munk Forskningscentret er blevet finansieret på finansloven og Præstegården får også statsstøtte. Og kronen på værket, var mindegudstjenesten i Københavns Domkirke 4. januar, hvor H.M. Dronningen deltog. Som Mogens Munk humoristisk udtrykte det: 'Nu er far blevet helgenkåret'.

Så lad os glædes over at Kaj Munks sag i disse år har medvind! Hermed er min årsberetning slut; og ordet er frit!

Referat af generalforsamlingen

Af Jørgen Albretsen

Vedersø Kulturcenter lørdag den 11. januar 2014
ca. kl. 13.

I alt 23 var tilmeldt.

Fra bestyrelsen var til stede: Søren Dosenrode, Peter Øhrstrøm, Jørgen Albretsen og Ricardt Riis. Afbud fra Anna Saarup Brinth.

Dagsorden ifølge vedtægternes §11.

a) Valg af dirigent, referent og stemmetællere.

Søren Dosenrode bød velkommen og foreslog på bestyrelsens vegne Jens Kristian Lings som dirigent.

Jens Kristian Lings blev valgt og kunne konstatere, at generalforsamlingen var lovligt indkaldt.

Som referent blev Jørgen Albretsen valgt.

Som stemmetællere blev Per Mikkelsen og Jørgen D. Grønæk valgt.

b) Formanden aflægger beretning om Selskabets virke i det forløbne år.

Søren Dosenrode fremlagde beretningen, som er trykt i dette nummer af *Munkiana*, side 48 - 50.

Formandens beretning affødte nogle bemærkninger og debat, hvorfra sammenfattende kan nævnes:

- Hanne Munk mente, at Vorherre retteligt skal have noget af æren for, at Kaj Munk igen er blevet kendt. Kaj Munk var præst og som sådan "Guds tjener". Søren Dosenrode erklærede sig ganske enig og fremhævede, at Kaj Munk

på den baggrund bl.a. turde gå op mod de kulturradikale.

- Per Mikkelsen takkede for den udførlige beretning og gentog, at Jens Kristian Lings bør fremhæves og hædres for hans indsats for at udbrede kendskabet til Kaj Munk.

- Carl P. Behrens takkede Hanne Munk for hendes bemærkninger og Munks "tilskyndelse til at herliggøre Herren". Han nævnte Kaj Munks sidste julefortælling "Den usynlige Stjerne" (*Jyllands-Posten* 25. december 1943) som eksempel.

- Kjeld Roger Henriksen glædede sig over, at der nu undervises på universitetsniveau i Kaj Munk, som det sker ved Aalborg Universitet. Han erindrede, hvordan det for hen blev sagt i universitetsverdenen, at "Man får højst 9, hvis man skriver om Kaj Munk".

- Svend Aage Nielsen mente, at helgengørelsen næsten sænker sig for massivt over al omtale af Kaj Munk. Han mindede om citatet "Hjertets renhed er at ville et" som i sig gemmer, at man også skal lytte til kritikken af Munk, som det ofte er blevet fremhævet. Desuden erindrede Svend Aage Nielsen om Mindegudstjenesten i 1998, 100-året for Kaj Munks fødsel, i Maribo Domkirke, hvor H.M. Dronningen også deltog.

- Lise-Lotte Engbjerg ville gerne benytte lejligheden til at sige tak til Hanne Munk for hendes tale ved Kaj Munks grav 4. januar. Hanne Munk bekræftede på spørgsmål herom, at graven i de første år havde været dækket af lyng; men at der nu i stedet var et dække af bl.a. blå anemoner.

c) Kassereren forelægger det reviderede regnskab til godkendelse.

Jørgen Albretsen fremlagde det reviderede regnskab, herunder regnskabet for Kaj Munk Seminaret i Vedersø i august 2013. Regnskabet blev godkendt uden kommentarer.

Til regnskabet kan supplerende bemærkes:

På generalforsamlingen i 2013 blev kassereren bedt om at undersøge udgifterne ved at skifte fra opkrævning af medlemskontingent via girokort til via betalingservice, altså via Nets. Der er kvartalsabonnement og afgift for hver indbetaling forbundet med at lade Nets administrere medlemskartoteket, så at sige. Konklusion: vi fortsætter med girokort.

Seminaret i Vedersø i august endte med et lille *underskud* på 2410,10 kr. Der var ialt 39 deltagere. Ved seminaret i 2011 var der et pænt *overskud* med i alt 51 deltagere lørdag. Grunden til, at seminaret i 2011 gav overskud, var bl.a., at vi formåede at få mange tilmeldte til lørdagen i

Præstegården ud over dem, der havde meldt sig til hele seminaret. Desuden at mange overnattede privat, og der derfor ikke var udgifter for selskabet forbundet hermed.

d) Valg af formand.

Den nuværende formand genopstiller.

Søren Dosenrode blev genvalgt som formand uden modkandidater.

e) Valg af 2 bestyrelsesmedlemmer og 2 suppleanter.

Bestyrelsesmedlemmer: Anna Saarup Brinth og Ricardt Riis er på valg og bestyrelsen foreslår genvalg. Begge blev genvalgt.

Suppleanter: Bestyrelsen foreslår genvalg af Carl P. Behrens som første suppleant og Kjeld Roger Henriksen som anden suppleant.

Begge blev genvalgt.

f) Valg af revisor og revisorsuppleant.

Bestyrelsen foreslår genvalg af Per Mikkelsen og Jørgen D. Grønæk.

Begge blev genvalgt.

g) Fastlæggelse af kontingent: Her afviger referatet i forhold til de seneste mange år.

Bestyrelsen anbefaler, at kontingentet hæves med 25 kr. til 175 kr!

Søren Dosenrode forklarede hertil, at det af regnskabet klart fremgår, at portoudgifter til forsendelse af *Munkiana* er den store udgiftspost – ud over trykningen, som bestyrelsen bedømmer sker til absolut fornuftige priser. Kaj Munk Selskabet skal fortsat kunne udsende to regulære *Munkiana* om året, det er omdrejningspunktet i selskabets virke.

Kontingentforhøjelse til 175 kr. årligt blev vedtaget, gældende fra 1. januar 2015.

h) Behandling af indkomne forslag.

Der var ikke indkommet nogen forslag.

i) Eventuelt, herunder forslag til aktiviteter.

- Lisbeth Lunde Lauridsen fremkom med en idé til formen på næste seminar. Der kunne om eftermiddagen være et mere løst program med gruppearbejder med emner, som formiddagens foredrag lagde op til. Måske skal seminaret strække sig over flere dage med mulighed for udflugter. Carl P. Behrens supplerede, at man kunne tænke sig skuespillere ekstemperere ud fra Kaj Munk tekster som en del af gruppearbejdet, måske med indslag fra Lolland. Søren Dosenrode konstaterede, at der bestemte ideer

i det foreslåede til planlægningen.

- Knud Erik Andersen gennemgik oplægget og indholdet i artikelkonkurrencen, der formelt startede på 70 årsdagen for mordet 4. januar. Udgangspunktet er, at det er næste generation, vi skal have fat i. Han fortalte kort om de forsøg med undervisningsforløb, som var blevet gennemført i en folkeskole og på tre gymnasier. Han fremhævede de ti undervisningsstilbud med Kaj Munk tekster, der er udarbejdet som omtalt i formandens beretning. De kan gøres tilgængelige så snart Forfatterrettighederne tillader det, eller under alle omstændigheder, når forfatterrettighederne udløber i 2015.
- Der blev nævnt de forskellige bogprojekter, som er under udarbejdelse. En skolebog er med Knud Erik Andersen og Jon Høgh som redaktører ved at blive udarbejdet i samarbejde med Lisbeth Lunde Lauridsen og Præstegården, planlagt til at udkomme i efteråret 2014. Bogen *Vedersø-Lolland retur* med Carl P. Behrens og Jon Høgh som redaktører er planlagt til at udkomme 4. maj 2014 (er udkommet, red.). Svend Aage Niensens bogprojekt nærmer sig til stadighed udgivelse, specielt derved, at det følger Kaj Munk livet igennem, og er kontroversielt ved også at lægge en kritisk synsvinkel på Kaj Munk.
- Lisbeth Lunde Lauridsen spurgte til, hvad der vil ske, når Kaj Munk Forskningscentrets nuværende driftsbevilling udløber primo 2015. Søren Dosenrode svarede, at der har været holdt foreløbig et møde med relevante ledelsespersoner på Det humanistiske Fakultet, Aalborg Universitet, om mulige modeller for afløsere af forskningscentret. Modet havde været i en absolut positiv atmosfære og der havde været lydhørhed fra ledelsens side til at finde en permanent model for en efterfølger til Kaj Munk Forskningscentret.

Søren Dosenrode ville gerne afslutningsvis høre forsamlingens mening om, at næste generalforsamling i januar 2015 holdes i Aalborg, i forbindelse med Kaj Munk Forskningscentrets afsluttende seminar. Der var ingen protester herimod, som må tolkes, at bestyrelsen har frie hænder til at beslutte, hvor generalforsamlingen holdes. Meddeles i *Munkiana* i november 2014.

Efter generalforsamlingen holdt stud. mag. Marie Goul foredrag med titlen "Nye vinkler på Kaj Munk" (se Marie Gouls artikel i dette *Munkiana* side 36-41, red.).

Bestyrelsen holdt et kort konstituerende møde. Genvalg af Peter Øhrstrøm som næstformand og Jørgen Albretsen som kasserer.